

**Dr. Bánky Tamás¹: „Az építési termékek-forgalmazásának szabályozása
Magyarországon az európai uniós előírások tükrében”²**

Hazánkban az építőipar nemzetgazdasági súlyánál fogva az egész ország gazdasága szenved, ha az építőiparban pangás van. Az ország egész gazdasága élénk, ha az építőipar prosperál. Saját, napi helyzetünk tekintetében azonban feltehető a kérdés: vajon az utóbbi másfél évtizedben a kormányzati adminisztrációk fel- illetve elismerték-e ezt, hiszen még önálló minisztériuma sincs az ágazatnak?

A beruházások élénkülése, tudjuk, egyenes összefüggésben van a tervezés és a kivitelezés határmezsgyéjén lévő termék-forgalmazással.

2004. május 1-je országunk életében jelentős történelmi dátum. Ezen a napon váltunk egy nagy közösség, az Európai Unió tagországává, s ez az aktus életünk valamennyi területére hatással van.

Mire és hogyan készült az ország, mit vártunk az építési célú termékek forgalmazása területén?

- A kereskedelmi korlátok minimalizálását, pontosabban a szabad-kereskedelem érdekében a határok megnyitását;
- a vámterhek nélkül olcsóbbá váló termékek kereskedelmének élénkülését, a választék jelentős bővülését;
- a kereslet-kínálat piaci szabályozó szerepén belül az „ár és a minőség” kölcsönhatásának felszínre jutását, és domináns elemmé válását;
- a fogyasztó, a vevő elégedettségének elnyerése érdekében a forgalmazói megbízhatóság és a piaci kultúra minőségi javulását;
- a jogi környezet harmonizációja, valamint egységessé válásával együtt járó stabilizálódás eredményeképpen a termékek műszaki színvonalának emelkedését.

A piaci verseny tisztaságának, a piaci szereplők esélyegyenlőség a záloga a korrekt, **világos jogszabályi háttér.**

Ebben a viszonylatban az építési szakterület már a kilencvenes évek második felében törvénybe iktatta – természetesen a parlament által – a vonatkozó európai előírásokat, amely egyúttal biztosította az európai szellem beépülését a magyar jogszabályi környezetbe.

Az *építési törvényt* és a megfelelő *kormányrendeletet* követve nagy lépést jelentett az elmúlt évben hatályba lépett együttes miniszteri rendelet, a 3/2003. (I. 25.) *BM-GKM-KvVM rendelet*.

Ez a rendelet az építési termékek forgalmazásával és felhasználásával foglalkozik, mégpedig eurokonform módon. (Megjegyzés: az „eurokonform” minősítés alatt azt kell érteni, hogy a rendelet harmonikusan illeszkedik mind a magyar, mind az európai jogrendbe, azok elvi és gyakorlati kritériumrendszerébe.)

¹ ÉMI Kht. tudományos igazgató

² A Pécsi Tudományegyetemen 2005. március 9-én, az „Építész és építő szaknapok” keretében rendezett, „Az építőipar feladatai az Európai Unióban” c. konferencián elhangzott előadás

Fő szabályként említhető, hogy építési célra anyagot, szerkezetet forgalomba hozni vagy beépíteni csak **megfelelőség-igazolással** lehet. Hangsúlyozni kell, hogy a forgalmazás alatt az építési folyamat teljes egészét kell érteni, a tervezéstől a kivitelezésig!

A megfelelőség-igazolás jól definiált rend szerint történik. Az eljárás alapjául az ún. **műszaki specifikációk** szolgálnak. Azaz, egy építési terméket már betervezni is csak akkor szabad, ha arra egy jóváhagyó szerv által kibocsátott műszaki specifikáció van.

Melyek ezek a műszaki specifikációk?

- A nemzeti szabványok, ezen belül a *honosított, harmonizált európai szabványok* (MSZ EN-ek);
- az *európai műszaki engedélyek* (ETA-k); és
- a hazai *építőipari műszaki engedélyek* (ÉME-k).

A **megfelelőség-igazolásnak** különböző **módozatai** vannak. A műszaki specifikációkban olyan önálló előírás található, amely az adott termékre vonatkozó megfelelőség-igazolási módozatra utal.

A módozatok meghatározásánál az a rendező elv, hogy egy termék milyen jellegű, és mennyire fontos szerepet játszik egy adott építménybe beépítve, annak biztonsága, stabilitása, használata, különösen az élet- és környezetvédelem, valamint a tűzbiztonság szempontjából.

A megfelelőség-igazolás folyamatának két fő szereplője van:

- a *szállító*, amely lehet a gyártó, a forgalmazó, a termékszolgáltató, illetve
- egy megfelelően felkészült, lehetőleg *akkreditált vizsgáló, ellenőrző, tanúsító szervezet*, amely értelemszerűen független a gyártótól, és pártatlan a termék minősítésének vonatkozásában.

Minél nagyobb szükség van arra, hogy a biztonság garantálható legyen az építményt majdan használó tulajdonos, vevő vagy fogyasztó, azaz a lakosság számára, annál nagyobb szerepe van a folyamatban a független, a „külső” vizsgáló -ellenőrző- tanúsító szervezetnek. Hasonló logikai rend érvényesül abban, hogy a mondhatni kisebb jelentőségű szereppel rendelkező termékek esetében pedig egyre nő a gyártó szerepe, bővül feladatköre és felelőssége a megfelelőség-igazolási folyamatban.

A megfelelőség-igazolás történhet tanúsítvánnyal vagy szállítói megfelelőségi nyilatkozattal.

A **megfelelőségi tanúsítvány** kibocsátására kijelölt tanúsító szervezetek vannak felhatalmazva.

E szervezetek „kijelölésüket” egy folyamatosan felügyelt, egyébként önálló miniszteri rendelet előírásai által szabályozott rendszer szerint nyerik el.

A tanúsítás folyamata - általános esetben – relatíve egyszerű:

- Tanúsítvány kibocsátásakor az adott termék megfelelőség-igazolásának alapjául szolgáló, korábban már említett műszaki specifikációk előírásai szerint vizsgálatok történnek. Ezeket akkreditált státuszú vizsgálólaboratóriumok végzik (vizsgálat).
- A vizsgálatok eredményeit magas képzettségű szakemberek értékelik (értékelés), illetve a gyár és a gyártás folyamatos felügyelete mellett javaslatot tesznek
- a tanúsítvány kiadására (tanúsítás).

A **megfelelőségi tanúsítványt** a termék megfelelőségének igazolása céljából egy kijelölt tanúsító szervezet készíti és adja ki, mely során:

A gyártó feladatai:

- gyártásellenőrzés;
- az üzemben vett mintáknak a gyártó által végzett további vizsgálata egy előírt vizsgálati terv szerint.

A kijelölt tanúsító szervezet feladatai:

- a termék első típusvizsgálata;
- az üzem és a gyártásellenőrzés alapvizsgálata;
- gyártásellenőrzés folyamatos felügyelete, értékelése és jóváhagyása;
- műszaki specifikáció szerint, illetve meghatározott esetekben, az üzemben, a kereskedelmi forgalomban vagy az építkezés helyszínén vett minták szűrőpróbaszerű vizsgálata.

A másik dokumentumváltozat a **szállítói megfeleléségi nyilatkozat**.

Ezt maga a szállító készíti, és csatolja a termékeihez.

E dokumentum megszületésének három módozata van, amelyben az előbb említett elvek szerint a gyártó és a kijelölt vizsgáló, illetve tanúsító szervezet által elvégzett feladatok aránya a termék biztonság-igényessége, kockázati szintje szerint változik.

Ezek szerint:

az **első lehetőség**, mely során

a *gyártó feladatai*:

- a termék első típusvizsgálata;
- gyártásellenőrzés;
- a műszak specifikáció, illetve meghatározott esetekben, az üzemben vett minták vizsgálata egy előírt vizsgálati terv szerint.

a *kijelölt tanúsító szervezet feladatai*:

- a gyártásellenőrzés tanúsítása az alábbiak alapján
 - az üzem és a gyártásellenőrzés alapvizsgálata;
 - a műszaki specifikáció szerint, illetve meghatározott esetekben, a gyártásellenőrzés folyamatos felügyelete, értékelése és jóváhagyása.

A **második lehetőség**, mely során

- a termék első típusvizsgálata egy *kijelölt vizsgálólaboratórium* által;
- gyártásellenőrzés a *gyártó* által kerül végrehajtásra.

A **harmadik lehetőség**, mely során

- a termék első típusvizsgálata a **gyártó** által;
- gyártásellenőrzés a **gyártó** által történik.

Külön említést kell tenni a termékek **CE-jelöléssel** való ellátásáról, a **CE megfeleléségi jelölésről**.

Az építési termékeken a CE-jelölés csak akkor helyezhető el, ha a megfeleléség igazolása honosított harmonizált szabvány vagy európai műszaki engedély alapján történt. Továbbá a termék megfelel valamennyi rá vonatkozó jogszabályban meghatározott alapvető követelménynek.

A CE-jelöléssel jogszerűen ellátott import termékek - elméletileg - korlátozás nélkül hozhatók hazai forgalomba. Rá kell azonban mutatni a „jogszerű” jelző fontosságára, ebben a szöveggörnyezetben. Ez alatt az értendő, hogy a CE jelölés egy termékre történő feltételének nagyon pontos és részletes kritériumrendszere van. Ez nemcsak a jelölés formai szabályainak betartására vonatkozik, hanem e mellett számos olyan információt is kell vele együtt közölni, amely alapvetően igazolja, hogy az adott termék az építési termékdirektívának megfelel, azaz építési célra alkalmazható. Ezen kívül

mindazon információt be kell mutatni, amely a felhasználás szempontjából biztos eligazítást ad a tervező, kivitelező és az építési piac valamennyi szereplője számára.

A **CE-jelölés elhelyezése** vagy a terméken magán, vagy a termék csomagolásán – a megfelelőség-igazolással rendelkező – **szállító feladata**.

Hangsúlyozottan fel kell hívni a figyelmet arra, hogy az építési termékek forgalmazásához - az esetek többségében - kísérő dokumentáció is szükséges. Ebben kell megjelenítenie a CE-jelölés alkalmazójának az adott termékre vonatkozó műszaki specifikációban rögzített valamennyi információt, műszaki adatot stb. A kísérő irat import termék esetében hivatalos fordítási igazolással ellátott magyar nyelvű dokumentum kell legyen.

A termék-forgalmazással kapcsolatos, a lakossági igényeket, elvárásokat kielégítő, vevőbarát helyzet kialakulásának és működésének egyik letéteményese a felügyeleti, ellenőrzési jogosultsággal felruházott **Fogyasztóvédelmi Főfelügyelőség**. Ez a szervezet elismert szakemberekből álló ellenőri hálózatával és hatósági jogosítványaiából származó eszközeivel a termék-forgalmazási piac szereplőit segíti a jogkövető magatartásban. Rendszeres **piacfelügyeleti** tevékenységgel ellenőrzi a termékekre vonatkozó megfelelőség-igazolások (a tanúsítványok vagy a szállítói megfelelőségi nyilatkozatok) meglétét, valamint az ezek alapját képező műszaki specifikációkra való hivatkozás megalapozottságát, mind a szállítóknál, mind a felhasználóknál.

Kiemelt jelentőségű feladatok elvégzése hárulna, különösen az építési helyszíneken beépítésre váró, illetve beépített építőanyagok és szerkezetek megfelelőségének ellenőrzése területén az **építésfelügyeleti** szervekre. E szervezet működőképessé tétele az egyik közel jövőbeni, nem halasztható feladata az építésügyet irányító főhatóságnak.

A fogyasztóvédelmi és az építésfelügyeleti szervezetek munkáját, velük összehangoltan működve tudják segíteni a hazai kijelölt vizsgálólaboratóriumok, ellenőrző és tanúsító szervezetek.

Az építési szakterületen ez utóbbi vonatkozásban kiemelt szerep-, feladat- és felelősségi körrel rendelkezik az **Építésügyi Minőségellenőrző Innovációs Kht.**, az ÉMI.

Tíz szakági és hat területi laboratóriumból álló hálózata a vonatkozó európai jogszabályok – az MSZ EN 17025 - előírásai szerint akkreditált a szükséges vizsgálatok elvégzésére. Ez szakmai szempontból annyit jelent, hogy a laboratóriumi hálózat vizsgálati felkészültsége az építési termékek teljes körét átfogja, és a hat vidéki nagyvárosban (Pécsett, Győrött, Veszprémben, Szegeden, Miskolcon és Debrecenben) működő laboratórium által a tevékenység országos lefedettséget, illetve elérhetőséget biztosít.

Az ÉMI Tanúsítási, ezen belül az Ellenőrzési Irodája pedig, melynek tevékenysége szintén a vonatkozó európai jogszabály – az MSZ EN 41011 - szerint akkreditált, kijelölt szervezetként végzi tanúsítvány-kibocsátó tevékenységét.

Az ország uniós csatlakozását megelőzően az illetékes minisztérium (a GM) az ÉMI-t mint „vizsgáló” és mint „tanúsító” szervezetet felterjesztette notifikálásra, illetve javasolta nevesíteni, mint „engedélyező szervezet”-et. Az ÉMI Kht.-t Brüsszelben notifikálták, és 2004. május 1-jei hatállyal, mint bejelentett vizsgáló és tanúsító szervezet tevékenykedhet (azonosító száma:1415)

Ez megalapozza annak lehetőségét, hogy az ÉMI jogosult legyen nemcsak a hazai építőipari műszaki engedélyek, hanem az európai műszaki engedélyek készítésére is.

A termék-forgalmazást szabályozó joganyagok biztos ismeretével és megfelelő alkalmazásával sok pénzt, sok időt és sok fáradságot lehet megtakarítani. Ezért, már a közeli jövőben, jelentős előrelépés várható a forgalmazók jogkövető magatartása területén. Ugyanis, érdekében fog állni minden szállítónak, gyártónak, hogy termékei a megfelelő bizonylatokkal ellátva kerüljenek piacra, ezáltal ki tudják szorítani onnan az ezekkel nem rendelkező termékek forgalmazóit. Ez pedig vélelmezhetően azt fogja eredményezni, hogy minőségi termékek fogják uralni a piacot.

A nyugat-európai országok piacain már magától értetődő, hogy a létesítés során kizárólag az építőipari alkalmasságuk tekintetében minősített, azaz szabványos vagy építőipari műszaki engedéllyel rendelkező termékek kerüljenek alkalmazásra. Itthon, a termékek jogszerű beépítésével, megfelelőségük igazolásával kapcsolatos kötelezettség betartása ma még nem automatikus. De a gyakorlat által többszörösen bizonyított tény, hogy elsősorban a megfelelő műszaki jellemzőkkel rendelkező, az előírt alkalmazási feltételek betartásával beépített termékektől várható jól használható, hosszú élettartamú, igényes, esztétikus megjelenésű, vevői elégedettséget kiváltó épület. A jogkövető magatartás ily módon közvetlenül minőségi tényezővé válik.

Az építés színvonalával, az építésminőség jobbításával foglalkozó nemzetközi szervezetekben egyre inkább körvonalazódik a **minősített kivitelező** intézményének a rendszerbe léptetése. Ennek az a lényege, hogy a szükséges engedélyekkel rendelkező építési termék felhasználására, beépítésére csak egy arra felkészült és feljogosított kivitelezői szervezet vagy szervezetek által kerülhetne sor.

A felkészítést a termékgazda által szolgáltatott oktatási-képzési gyakorlat (tréning) jelentené, melynek megtörténtét, eredményességét és hatékonyságát egy, a terméket jól ismerő, független, illetve pártatlan szakmai szervezet minősítené és igazolná. Egy független szervezet általi minősítés nemcsak bizalmat ébresztene a színvonalas kivitelezést igénylő megrendelők, beruházók, a befektetők, valamint a biztosítók körében, de egyúttal garanciát jelentene a termékgazda részére is abban a tekintetben, hogy a terméke adottságai, műszaki jellemzői éppen a „jó kivitelezés” által manifesztálódnak. Ennek az intézménynek a mielőbbi honosítása eredményeképpen korszakos előrelépésre lehetne számítani a hazai kivitelezés színvonalának emelkedésében.

A jogszabályok egységes értelmezése és értéke rendkívül fontos. Ennek érdekében intenzív **felvilágosító és tájékoztató tevékenység** végzésére van szükség. Ezt a célt szolgálja a Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Kara által szervezett, ma már hagyományos szaknapok sorozata. A felvilágosító munka hatékonysága természetesen később a gyakorlatban, a termék-forgalmazás tényleges szereplői felkészültségében mérhető majd le. Említhetők az ÉMI szolgáltatásai e területen. A szervezet a hatályos műszaki specifikációk naprakész listájának folyamatos publikálásával, illetve az interneten való közzétételével segíteni mind a terméket választó tervezők és kivitelezők, mind az engedélyező hatóságok, a szakhatóságok, az ellenőrző felügyeleti szervek és nem utolsósorban az állampolgárok jól informáltságát.